

de schouw

vereniging van 'vrienden van de hoge veluwe'

lenteschouw 1973

lenteschouw 1973

INHOUD

- 1 1947 - 1973
2 "Schouw" over 25 jaar Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe D.A. Kramer
8 Samenvatting evenementen over de laatste jaren
10 Jaarprogramma 1973
11 De wintervoorraad van de hamster E. Feith
13 Territoriale organisatie bij het korhoen Ir. W. James
16 Nog eens het jachtforum B. Schöffner
17 De storm van 13 november 1972 A. Langenbach
22 Jaarverslag van de secretaris over 1972
24 Mededeling van de penningmeester
25 Sprookje J.L. de Boer
26 Overpeinzingen over een dode boom . . J. v.d. Schoor
27 Zwerfstenen S. Boekhoff
30 De lustrumfotowedstrijd J.C.H. Oudemans
30 Resultaat oproep actie vrijwilligers na de stormramp
32 Jaarboek van de valkeniers Ir. W. James
34 Waar bleef uw enquêteformulier? . . J.C.H. Oudemans
34 Museum-nieuws
-

de schouw

Orgaan van de Vereniging van "Vrienden van de Hoge Veluwe"

Redactie: Mevrouw E.H. Prakke-Kley, B.E. Schöffner, Ir. W. James,
Secretaresse: Mevrouw W.M.C. Vogelzang-Giekse.

Alle correspondentie aan de redactie van De Schouw:

p/a Mevrouw E.H. Prakke-Kley, Zonneheuvelweg 20, Oosterbeek

Vaste medewerkers: Mejuffrouw M. Dijkstal, De Heer E. Beumer,
Jkvr. E. Feith, Mejuffrouw W.A. Laseur.

1947 ~ 1973

In de loop van dit jaar bestaat de vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe 25 jaar. Een heugelijk feit om even bij stil te staan.

Onze Voorzitter, de Heer D.A. Kramer, geeft in het volgende artikel een overzicht, een "schouw" van deze 25 jaar en constateert, dat de vereniging flink is uitgegroeid.
Hierop kunnen we trots zijn.

Ook ons tijdschrift "de Schouw" heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld en we hopen, dat hij nog verder zal groeien met medewerking van de leden. We wekken dan ook iedereen op, die iets te vertellen heeft, dat van belang is voor onze vereniging, dit in "de Schouw" te doen.

De evolutie van "de Schouw" blijkt ook uit het nieuwe kleed, waarin hij voortaan verschijnt.

Na lang wikken en wegen besloot het Bestuur de omslag van de Schouw een meer eigentijds karakter te geven en meent dit gevonden te hebben door een wisselende seizoenfoto, die uit de rijke foto-collectie van de Foto-werkgroep verkregen wordt.

Bijna 20 jaar heeft de vertrouwde tekening, ontworpen door Hans Beers, ons blad gesierd. Wij zijn hem hiervoor dan ook zeer erkentelijk.

Het Jaarprogramma 1973, dat U reeds ontvangen heeft – we drukken het ook in dit nummer nog eens af –, staat in het kader van het Lustrum. Kijkt U het nog eens extra na, waarbij wij Uw speciale aandacht vragen voor de foto-wedstrijd.

Redactie.

"SCHOUW"

over 25 jaar Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe

Jhr. W.H. de Beaufort —
Oprichter en Ere-voorzitter
van onze vereniging

Op 18 oktober 1947 vond op verzoek van de toenmalige voorzitter van de Stichting het Nationale Park "de Hoge Veluwe", Jhr. Dr. C.G.C. Quarles van Ufford, een bespreking plaats met een 3-tal vrienden van het park.

Aanleiding hiertoe was de behoefte bij het Stichtingsbestuur een "klankbodem" te vinden binnen de kring dergenen, die de Hoge Veluwe een warm hart toedragen, opdat het bestuur daaraan zijn beleid kon toetsen. Die drie vrienden waren Jhr. W.H. de Beaufort, J.J.G. Boot en J.H. Memelink, die gezamenlijk de gedachten van Quarles van Ufford uitwerkten.

Reeds op 9 oktober 1948 vond in de "Koperen Kop" de oprichtingsvergadering plaats van de "Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe", waarbij zich 60 leden aanmeldden.

Bij die gelegenheid installeerde de voorzitter van het Nationale Park de heren de Beaufort, Memelink en Boot resp. als voorzitter, secretaris/penningmeester en lid van het voorlopig bestuur.

Aanvankelijk konden alleen donateurs van het Nationale Park lid van de vereniging worden. Helaas is deze voorwaarde later op verzoek van het Stichtingsbestuur vervallen, waardoor een hechte financiële band tussen vereniging en stichting werd verbroken.

De activiteiten der vereniging bestonden de eerste jaren uit een 2-tal Hoge Veluwedagen; één in de voorzomer, wanneer de Rhododendrons in volle bloei staan en één in het najaar, wanneer de herfstkleuren het park in een rode en gouden gloed zetten. Zo'n Hoge Veluwe-dag bestond uit: 's ochtends een voordracht met film of dia's, gevolgd door een gezamenlijke koffietafel en 's middags een excursie. Bovendien gaf de vereniging gedurende een aantal jaren een bijdrage van f 250,— voor aankoop van Sesamkoeken voor Grofwildvoeding.

Reeds van de aanvang af pleitte Jhr. de Beaufort voor de wenselijkheid tot het vormen van werkgroepen, waarin leden met gelijkgerichte belangstelling samengebracht konden worden ter bestudering van flora, fauna, geologie, prehistorie, bosbouw, kunst e.d. Over deze onderzoeken zouden verslagen gepubliceerd kunnen worden in een t.z.t. uit te geven verenigingsbladje.

Op 28 maart 1949 werd de eerste werkgroep, die van de "Grote zoogdieren en vogels", samengesteld.

Het is interessant om in de notulen te lezen, wat de opzet van het bestuur is geweest en hoe de ontwikkeling is geworden:

Foto: A. Berends

"De heer de Beaufort geeft in overweging hier een werkgroep te vormen, die de zorgen omvat "van de zoogdieren en de vogels. Deze kan dan later worden gesplitst als daaraan behoefte be-
"staat.

"Hij geeft in overweging Prof. de Beaufort tot voorzitter van deze werkgroep te benoemen
"en hij zou het op prijs stellen als de heer Wigman als secretaris zou willen optreden. Daarbij
"moeten dan worden gevoegd enkele jagers, enkele land- en bosbouwmensen en vogelkundig-
"gen.

"Hij merkt op, dat het aantal jagers niet te groot mag zijn, want de idee jacht mag hier in
"geen geval naar voren komen. Het moet zijn verplegen, observeren van de dieren, verbeteren,
"als dat mogelijk en nodig is, maar *niet* jagen. Natuurlijk moet er van het grove wild ieder
"jaar een afschot zijn, doch dat moet aan een zeer deskundige hand worden toevertrouwd.

"Het ligt dus in de bedoeling, dat hier een werkgroep wordt opgericht om het bovenstaande
"doel te bereiken, een werkgroep, die met haar wensen en suggesties komt bij het bestuur
"van de Vereniging van Vrienden, die ze mer haar advies doorgeeft aan de Raad van Bestuur
"van het Nationale Park.

"Dit zou dan de eerste werkgroep zijn en hij vertrouwt, dat er op andere gebieden nog vele
"zullen volgen."

Tot zover de notulen.

Doordat reeds in de loop van 1949 de directeur van het park het beheer over de fauna
in handen neemt en verantwoordelijk is voor het "verplegen, observeren en verbeteren"
van het wild, valt de taak van genoemde werkgroep weg.

Wat overblijft, is het "afschot", dat op aanwijzing van de directeur door de jagers van
de werkgroep mag geschieden.

Omdat dit afschot buiten de doelstelling van de vereniging valt, gaan de jagers een
zelfstandige groep vormen, die zich later verenigen in de "Broederschap van Grof
wildjagers" van het St. Hubertgilde van de Hoge Veluwe. In dit gilde is ook de "Broe-
derschap van Valkeniers" opgenomen, waarin een aantal leden van het Valkeniers-
verbond "Adriaan Mollen" is ondergebracht.

Op St. Hubertusdag 1953 werd een "Valkenhut", waarvoor de benodigde geldmidde-
len door een aantal leden van onze vereniging was bijeengebracht, feestelijk ingewijd
en aan de Broederschap overgedragen.

In 1954 was de vereniging zodanig gegroeid, dat het verantwoord leek een seizoen-
tijdschriftje "de Schouw" genaamd, uit te geven, waarin de voorzitter in zijn "Ter
inleiding" o.a. het volgende schreef:

"Zooals in vroeger eeuwen de oudsten der deelgenoten van de Veluwsche Malenbosschen en
"heiden ettelijke keeren per jaar "schouw" hielden over hun kostbaar gemeenschappelijk
"bezit, om zich te overtuigen, dat toestand en goede verzorging daarvan niets te wenschen
"overlieten, zoo willen bestuurders van de Vereeniging van Vrienden der Hooge Veluwe bij
"het wisselen der seizoenen, schouw gaan voeren over de "Hooge Veluwe" en U in woord en
"beeld periodiek op de hoogte houden van wat er schoons te genieten, uitzonderlijks te be-
"leven valt."

Foto: A. Berends

Verder schrijft Jhr. de Beaufort:

"Een "eerste aanschouw", zooals de "National Parks" in Amerika, die in enkele typische "diorama's rond een oriënteerende maquette van het Natuurreservaat – deskundig toegelicht – "plegen te geven, zal voor ons Nationale Park helaas vooralsnog tot de vrome wenschen moeten blijven behooren, want het installeren daarvan is zeer kostbaar en nog te weinig is ten "onzent het besef doorgedrongen – al is het gelukkig groeiende – dat de recreatie in de "natuur slechts dan den individueelen mensch blijvende vruchten afwerpt, indien naast de "physieke verkwikking ook een natuurzinnig beleven van de schoonheid der Scheppling. "geestelijke verrijking beteekent, medegeeft en tot onvervreemdbaar eigendom maakt."

Duidelijk blijkt uit deze woorden de vooruitziende blik van onze Ere-voorzitter, die reeds in 1954 over de noodzakelijkheid van een Bezoekers-centrum op de Hoge Veluwe schreef. Het zou tot 17 mei 1972 duren, voordat de Staatssecretaris van C.R.M., de heer H.J.L. Vonhoff, het Bezoekers-centrum "De Aanschouw" officieel kon openen.

Bij die gelegenheid kon aan de Voorzitter van het Nationale Park worden medege-deeld, dat de actie "Bijdrage Bezoekers-centrum" onder de leden der vereniging een enorm succes was geweest, waardoor boven de gegarandeerde f 3.000,- gedurende 3 jaren nog een zeer aanzienlijk bedrag voor "de Aanschouw" beschikbaar blijft.

Een woord van dank aan alle leden, die hebben bijgedragen, is hier zeker op zijn plaats. Ook een woord van dank aan de leden van de fotowerkgroep voor de vele prachtige foto's en dia's, die zij beschikbaar stelden en last but not least aan de vrijwilli-gers(sters), die gedurende de maanden mei tot november iedere dag de balie hebben bezet om informatie te geven en brochures en boeken te verkopen.

In de loop der tussenvolgende jaren breidden zich dse activiteiten uit, die gericht waren op stimulering van het bezoek aan het park. Vele voor iedereen toegankelijke lezingen en excursies werden georganiseerd. De eerste stappen werden gezet op de "Natuurpaden", hierbij geleid en gestimuleerd door eenvoudige beschrijvingen.

Daarna kwamen de Natuurpaden "Hoog Baarlo", "Otterlaan" en "Kemperberg", beschreven in goed verzorgde boekjes, geïllustreerd met tekeningen over van alles, wat er langs het pad te vinden is en voorzien van fraaie vogelplaten.

De verkoop was van dien aard, dat in samenwerking met de A.N.W.B. de oplage aanzienlijk kon worden vergroot.

De ontwikkeling van de werkgroepen was niet zo voorspoedig. Het lot van de "Grote zoogdieren en Vogels" is reeds geschetst. Daarnaast zijn in 1967 de werkgroepen ornithologie en fotografie tot stand gekomen. Helaas scheidden de "Vogelaars" zich af. Gelukkig daarentegen ontwikkelden de fotografen een grote activiteit, getuige de foto's in de "Koperen Kop", de "Aanschouw" en de jaarlijks op 3 november te over-handigen collectie foto's aan het Stichtingsbestuur.

De leden van deze werkgroep kunnen zich meten met de beste beroepsfotografen in den lande.

Het laat zich aanzien, dat er binnenkort enkele nieuwe werkgroepen kunnen worden geformeerd, die de bestudering van een aantal facetten van ons Nationale Park ter hand zullen nemen.

Foto: A. Berends

Twee belangrijke evenementen mogen niet onvermeld blijven: de speciale Hoge Veluwe-dag in mei 1969 en de tentoonstelling "Hei en Bij" in augustus 1971. Vooral de laatste is een enorm succes geweest en heeft enige duizenden bezoekers naar het Park gebracht.

Vele leden hebben zich voor beide activiteiten ingezet en zich tijd nog moeite gespaard.

Tot slot ons verenigingstijdschrift "de Schouw", dat sedert 1954 ieder kwartaal verschijnt en van 8 pagina's in den beginne is uitgegroeid tot ca. 24 pagina's. Redactie en medewerkers hebben bij de wisseling der seizoenen op uitnemende wijze "Schouw" gehouden over het wel en wee van ons Nationale Park.

Het bestuur is ervan overtuigd, dat de redactie er ook in de toekomst in zal slagen steeds nieuwe en interessante onderwerpen te brengen en daardoor het peil van ons blad, dat U heden in nieuwe opmaak ontvangt, hoog te houden.

Van het kleine plantje in 1948 is de vereniging uitgegroeid tot een grote boom, stevig geworteld in de Hoge Veluwe-bodem; met haar groeiend ledental zal zij zeker in staat zijn het doel, zoals omschreven in haar statuten, verder uit te bouwen.

D.A. Kramer, voorzitter.

SAMENVATTING

EVENEMENTEN OVER DE LAATSTE JAREN

Het is voor de vele nieuwe leden, die de vereniging in 1972 heeft gekregen, wellicht interessant te weten welke evenementen in de loop van de laatste 6 à 7 jaren door onze vereniging zijn gehouden.

Vrijwel alle lezingen e.d. in de ochtenduren werden gevolgd door een gezamenlijke koffiemaaltijd met in de middag excursies in het Park onder deskundige leiding.

1966

Lezing over Korhoenders door J.A. Eygenraam.

"Het conflict Mens-Natuur spitst zich toe", lezing door Dr. M.J. Adriani.

Causerie over "Natuurbeschermingseducatie" door J.W.G. Wittkämper.

1967

"Gegevens over de Vogelstand van de Hoge Veluwe", lezing door Prof. Dr. P.M. de Vries.

Causerie "Stuifzanden op de Hoge Veluwe", door Dr. Ir. J. Schelling.

"Enkele aspecten over het beheer van de Hoge Veluwe", lezing door Ir. H. van Medenbach de Rooy.

1968

Causerie door J. Strijland: "Valkerij in het heden en verleden".

"Vegetatie-onderzoek op de Hoge Veluwe", causerie door S. v.d. Werf.

Vertoon Hoge Veluwe-film van Nico Crama.

1969

Speciale Hoge Veluwe-manifestaties met rondritten in bussen, film, wandelingen en demonstraties van oude beroepen.

Lezing "Natuurbeheer en de Hoge Veluwe", door Prof. Dr. Mörzer Bruins.

Causerie met dia's door J.R.J. Planta: "De grote fauna van de Hoge Veluwe".

1970

Causerie over "Voor en tegen van insecticiden" door Dr. A.D. Voûte.

Lezing over Spinnen met film door Prof. Dr. L. Vlijm.

"De Vogeltrek", causerie door B.J. Speek.

1971

Vogelzangexcursie onder leiding van H.C. Klein.

"Diarama van de Hoge Veluwe", door J. van der Schoor en J. Berends.

Causerie "Bodemfauna op de Hoge Veluwe", door Dr. J. van der Drift.

Openlucht tentoonstelling "Hei en Bij" met toelichtingen van H.C. Klein.

Causerie met dia's over "Prooivogels en film door Dr. W. Suetens.

Lezing over "Herfstverschijnselen" door H.C. Klein.

1972

Winter-Hoge-Veluwe-dag met causerie over "Vossen" door Dr. J.L. van Haaften.

Voordracht over Milieubeheer door J.M. Beek.

Demonstratie "Reptielen en amphibiëen" door H.C. Klein.

Lezing over "Bomen" door S.G.A. Doorenbos.

Een forum met als onderwerp "Pro en contra de jacht in Nederland".

Lijst van leden, die zich hebben opgegeven om in voorkomende gevallen deelnemers aan bijeenkomsten met vervoer te helpen.

Mevrouw H. Feith-de Savornin Lohman,
Zijpendaalseweg 161, Arnhem, telefoon 085-421583

de Heer P.C. van Hoek,
Wellensteinlaan 13, Arnhem, telefoon 085-616361

Ir. H. van Medenbach de Rooy,
Otterloseweg 314, Hoenderloo, telefoon 05768-360

Mevrouw H. Hoogstraten,
Dokter Mijnsstraat 3, Epe, telefoon 05780-4818

de Heer en Mevrouw A.J. Wit,
Graaf Janlaan 11, Zeist, telefoon 03404-14165

Leden, die dus vervoer naar en van bijeenkomsten zouden willen hebben, kunnen zich *rechtstreeks* met bovenstaande leden in verbinding stellen.

JAARPROGRAMMA 1973

zaterdag 24 maart 9.45 uur aula museum	Algemene Ledenvergadering, gevolgd door voordracht over Korhoenders door de Heer J.A. Eygenraam.
zaterdag 5 mei 10.30 uur Waldhoorn	Dag gewijd aan Nationale Landschapsparken. Sprekers: de Heren F.C.M. van Rijckevorsel en P.L. van Steenveldt.
zaterdag 16 juni 10.00 uur Waldhoorn	53e Hoge Veluwe-dag. Lezing: De totstandkoming van het Nationale Park De Hoge Veluwe door de Heer D.A. Kramer. Lezing: Enkele aspecten van het beheer van het Park door Ir. H. van Medenbach de Rooy.
zondag 26 augustus 10.30 uur Putten	Dagexcursie naar het Pinetum Schovenhorst onder leiding van Mej. J.J.M.H. Oudemans.
Zaterdag 13 oktober 10.30 uur Waldhoorn	54e Hoge Veluwe-dag. Lezing: Van Schaap tot Moeflon door Dr. A. van Wijngaarden en Dr. J.L. van Haaften.

Nadere bijzonderheden volgen t.z.t. per afzonderlijke circulaire.
Introducees zijn van harte welkom!

In de periode van 1 april tot 1 oktober:

FOTOWEDSTRIJD met prijzen, waaraan alle bezoekers aan
het Park desgewenst kunnen deelnemen.

Wedstrijdformulieren verkrijgbaar aan de toegangshekken van
het Park en bij de V.V.V.'s in de omgeving van het Park.

TEKENWEDSTRIJD voor de jeugd — als boven.

Prijsuitreiking voor beide evenementen op de Hoge Veluwe-dag van 13 oktober 1973.

DE WINTERVOORRAAD VAN DE HAMSTER

Ettie Feith

Verslag van de 2e Winter-Hoge-Veluwe-dag op 28 januari 1973, over de causerie van Mevrouw A.M.J. Strik-Janssen.

Op zondag 28 januari werd voor de tweede keer een Winter-Hoge-Veluwe-dag georganiseerd, die evenals het vorige jaar een groot succes werd. Ook dit jaar was het weer uitstekend en zelfs de zon liet zich niet onbetuigd. Na een woord van welkom door de Heer Kramer, vertelde Mevrouw Strik-Janssen over haar onderzoek naar de wintervoorraad van de wilde hamster, aan de Nijmeegse universiteit.

De wilde hamster (*Cricetus cricetus*), niet te verwarren met het beter bekende huishiertje, de goudhamster, is van oorsprong als pionier na de ijstijd een steppebewoner, waar hij zijn holen graaft en vruchten en zaden verzamelt. Door de steeds grotere hoeveelheden neerslag werd de steppe langzamerhand vervangen door een vochtiger milieu en teruggedrongen naar gebieden, waar we hem nu nog aantreffen. Maar de hamster heeft zich weten aan te passen aan de vochtigere omstandigheden. In onze streken komt hij alleen voor in de lössgebieden, vooral in Zuid-Limburg.

Hij maakt een uitgebreid ondergronds stelsel van gangen en kamers met verschillende ingangen. De hoofdingang is duidelijk te herkennen en zelfs vaak vanuit de verte al te zien. Een grote berg meestal rood gekleurde löss voor de ingang laat zien, dat hij daar de overbodige grond heeft gedeponerd. Om de gangen tegen instorten te behoeden likt hij de binnenkanten glad.

Ook zijn leefwijze heeft hij van nogal spartaans opgevoede voorouders geërfd: hij en zij leven driehonderdvijftig dagen solitair zonder elkaars aanwezigheid te dulden. Alleen de overige vijftien dagen hebben ze elkaar om biologische redenen nodig en dan nog te verdelen over drie of vier keer. De mogelijke aantallen per nest zijn 4 tot 18 (!), maar gemiddeld nooit meer dan 5 tot 7. De vroeg zelfstandige jeugd wordt in ongeveer drie weken uit huis gezet, zodat ma zich kan voorbereiden op een volgende serie. Dit grote regeneratievermogen en het snel opgroeien van de jongen laat duidelijk zien, dat het leven op de steppe voor de hamster niet zonder gevaren zal zijn geweest. Vos, bunzing, wolf, hermelijn, steenmarter en in ons land als bijkomstigheid de verwilderde honden en katten, maken jacht op hem. Overigens beschikt de hamster over een schrikrijke verdedigingsmethode: hij gaat rechtop staan, pompt zijn wangzakken vol met lucht en maakt dan een blazend geluid.

De hamster houdt er een echte winterslaap op na; van tijd tot tijd wordt hij wakker om van zijn wintervoorraad te eten. Tot veel méer zal hij dan niet in staat zijn, omdat zijn lichaamstemperatuur van normaal 32 gedaald is naar 24° C. Dat de hamster erg schadelijk voor de landbouw zou zijn is wat overtrokken: er is in alle onderzochte voorraadkamers nooit meer graan gevonden dan ongeveer 6 kilo. In onze streken is

de hamster in zijn voedselkeuze sterk beknot door de monocultures, zodat de inhoud van een voorraadkamer praktisch alleen bestaat uit graansoorten.

En om nu te weten te komen, hoe het komt, dat die korrels niet gaan kiemen of rotten tijdens de winter, heeft Mevrouw Strik daar onderzoek naar gedaan in Nijmegen.

De hypothese, dat er in de wangzakken van de hamster klieren zouden zitten, die een kiemremmende stof afscheiden, is door haar met het tegendeel uit de wereld geholpen. Hoelang de hamsters ook met de zaden in hun wangzakken rondliepen, de kiemkracht bleef hetzelfde. Een proef in de tuin van het laboratorium, waar hamsters in een vochthoudende, humeuze grond werden uitgezet, dus tegen hun principes, toonde aan, dat de houdbaarheid van de voorraad te maken had met het vochtgehalte van de grond. Deducerend en combinerend kwam Mevrouw Strik tot de volgende proef: in lösmonsters met kunstmatig verkregen vochtgehalten van 5, 10, 15, 20, 35 en 50% bleek, dat graan pas ontkiemde in lös met een vochtgehalte van 15% en hoger. Ook bij het veldonderzoek bleek, dat het al of niet goedblijven van de wintervoorraad te maken had met een bepaald vochtgehalte van de grond. En dat heeft dan weer te maken met de diepte waarop de hamster zijn hol heeft gegraven, met de grondwaterstand of met een goed functionerende ontwatering van het terrein. Aansluiting op een poreuze laag onder de lös kan zeer gunstig werken.

Na dit vrij technische gedeelte van de lezing van Mevrouw Strik was er de gelegenheid om nog wat vragen te stellen.

Vooraf waren het de kinderen onder de luisteraars, die nog met wat probleempjes zaten. Zoals oplettende lezertjes wel zullen hebben begrepen ging het hier nu juist niet om de goudhamster, maar bij diegenen bij wie het denkraam vanwege hun jeugdige leeftijd nog niet groot genoeg was om dat te begrijpen, was er eenvoudig geen verschil. Uit ervaring wist een klein meisje te vertellen, dat haar troeteldier het lapje, waaronder hij pleegt te slapen, steeds opeet. Zij vroeg zich af, waarom hij dat deed en of hij daar geen last van zou kunnen krijgen. Niet helemaal overtuigd, maar wel wat gerust gesteld door Mevrouw Strik, dat het lapje als kleine stukjes voor de stoffering van het hol wordt gebruikt, liet zij de volgende vragensteller aan het woord. Een jongetje, een paar stoelen verderop, zag een potentieel gevaar voor de hamster (de wilde) opdagen. Een hamster drinkt niet of nauwelijks, maar als hij dan toch een paar druppels zou drinken uit een sloot, die vervuild is, "dan gaat hij toch dood?". Wat mij in zo'n geval opvalt en eigenlijk steeds weer een beetje teleurstelt, is dat de ouderen gniffelen, onderdrukt weliswaar, maar met z'n honderdvijftigen toch op z'n minst hoorbaar, waardoor een hummel, die serieus een vraag stelt, de kluts kwijt raakt en zich een volgende keer goed zal bedenken, voordat hij het nog eens zal proberen.

Maar goed, na de bijna traditioneel geworden woorden van dank met de bijbehorende boekenbon, door de Heer Kramer aangeboden aan Mevrouw Strik, reed de hele groep als een lange, veelkleurige blikken ketting richting De Kemperberg. Een naar ieders kunnen aangepaste wandeling van een half tot twee uur onder leiding van Mevrouw Ebregt en de Heren Pieters, Oonk, Gartner, Ebregt, Duermeyer en Kramer, voerde ons naar een overigens verrukkelijke kop snert. Bovendien was er voor die gelegenheid en na overleg op hoog niveau een heerlijk knappend houtvuur op deskundige wijze aangelegd, waar iedereen zich van voren en van achteren liet verwarmen. Wat wilt U nog meer?..... Oh, U had het helemaal niet koud.

Op 24 maart na de algemene ledenvergadering zal de Heer Eygenraam spreken over Korhoenders.

Wij vonden dit een mooie aanleiding reeds een artikel over de Korhoenders te plaatsen, waardoor Uw interesse ongetwijfeld – mede doordat het baltsen van de Korhoenders binnenkort aanbreekt – nog verhoogd zal worden.

TERRITORIALE ORGANISATIE BIJ HET KORHOEN

Het volgende hebben wij ontleend aan een artikel van drs. G.J. de Vos in "De Nederlandse Jager" van 31 maart 1972 (bewerkt door Ir. W. James).

De gemeenschappelijke baltsplaatsen, die korhanen er op na houden, leveren een onvergetelijk hoor- en schouwspel op. Vergelijkbare baltsplaatsen (leks of arena's) komen bij slechts 1 % van de vogelsoorten op de wereld voor. In Nederland vertonen alleen Korhoenders en Kemphanen een dergelijk baltsgedrag. Bij deze soorten bestaat geen paarband. De hen bezoekt de arena in het voorjaar om te copuleren en de haan heeft geen enkel aandeel in de ouderzorg.

Een bestudering van het sociale gedrag is niet alleen wetenschappelijk interessant, maar kan ook voor wildbeheerders van belang zijn. In Nederland werd een korhoenpopulatie in het zuidelijk deel van Friesland onderzocht door het Zoologisch Laboratorium van de Rijksuniversiteit te Groningen, waarbij zoveel mogelijk hanen en hennen zodanig gemerkt werden, dat ze reeds van verre individueel herkenbaar waren. De populatie-omvang bleek te fluctueren. Minimaal waren 20 hanen aanwezig. Gedurende de laatste twee weken van april en de eerste week van mei vinden praktisch alle copulaties plaats, met het hoogtepunt in de laatste 10 dagen van april. Over het algemeen copuleert een hen slechts één maal per seizoen, wat blijkbaar voldoende is voor de bevruchting van de 6-15 eieren die zij legt.

De activiteit van de hanen bereikt in deze periode een hoogtepunt, maar het merendeel der arena's wordt gedurende het hele jaar door hanen bezocht; in het voorjaar blijven zij er echter het langst. 's Ochtends arriveren de hanen omstreeks zonsopgang, maar in het voorjaar ca. één uur eerder. Ze komen dan altijd stipt op tijd, wat de rest van het jaar niet zo is.

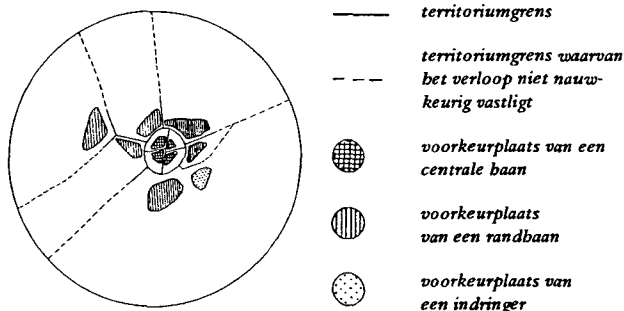
Een haan concentreert zijn baltsactiviteiten meestal op een klein gebied, "voorkeursplaats" genoemd, speciaal in het voorjaar. De voorkeursplaatsen van een deel der hanen bevinden zich vlak bij elkaar: op een arena. Er zijn ook hanen, die geen arena's bezoeken en solitair baltsen.

De meeste hanen, die een arena bezoeken, bezitten daar een territorium (een gebied waarop de eigenaar in staat is alle andere hanen te verjagen), waarin hun voorkeursplaats ligt. Gewoonlijk bevinden zich op een arena meerdere territoriale hanen en wanneer zij alle op hun eigen territorium zijn, kan van krachtsverschillen tussen deze hanen moeilijk gesproken worden.

Een arena kan ook bezocht worden door hanen, die daar geen territorium bezitten. Als deze indringers zich niet op de voorkeursplaatsen van territoriale hanen bevinden, worden zij vaak met rust gelaten. Zij kunnen ook baltsgedrag vertonen en sommige hebben een duidelijke voorkeursplaats op het territorium van een andere haan, waar

zij meestal worden getolereerd. Soms is na enige tijd de eigenaar niet meer bij machte een indringer te verdrijven. Een nieuw territorium is dan ontstaan.

Het blijkt dat het gehele gebied waarover hanen zich bewegen verdeeld is in territoria, alleen op een arena liggen de grenzen hiervan nauwkeurig vast; buurhanen ontmoeten elkaar daar regelmatig tijdens dreigpartijen: de grensincidenten. Hierbij wordt soms even gevochten, maar niet zodanig dat van een winnaar en een verliezer gesproken kan worden. Buiten een arena komen grensincidenten niet vaak voor; het verloop van de grenzen ligt hier meestal niet nauwkeurig vast. Hoe men zich de situatie op en rond een arena moet voorstellen staat schematisch aangegeven in de volgende figuur:

In het voorjaar bezitten de meeste hanen een territorium en ontwikkelen alle hanen, ook degenen zonder territorium, één of meerdere voorkeursplaatsen. De territoriale structuur wordt het hele jaar door in stand gehouden, hoewel sommige hanen hun territorium na het voorjaar opgeven.

Voor de juveniele hanen is dit zelfs regel. De territoriale hanen vergaren hun voedsel meestal voor een gering deel op hun eigen gebied. Gedurende perioden dat het territoriale gedrag het minst tot uiting komt bevinden de hanen zich vaak in een groep op het territorium van één hunner, wat maar zelden conflicten geeft met de eigenaar. Van een groep kunnen niet-territoriale hanen en hanen met een territorium in de omgeving deel uitmaken.

Sommige solitair baltsende hanen boeken veel succes bij de hennen, ook als elders binnen de populatie arena's aanwezig zijn. Bijzonder interessant is de verdeling van de copulaties over de hanen van dezelfde arena. Een gering aantal verricht het overgrote deel van de copulaties. De hanen die het meeste succes boeken, behoren meestal tot de categorie met een territorium dat centraal gelegen is op de arena: de centrale hanen. De randhanen hebben veel minder succes en slagen er meermalen helemaal niet in om een copulatie te verrichten. De kans dat een indringer copuleert is nog veel kleiner. De hennen schijnen een voorkeur te hebben voor dicht bijeen baltsende hanen in het centrale gebied.

Hoe kan een haan een gunstige positie bezetten en welke eigenschappen moet hij daarvoor bezitten?

Het blijkt dat nieuwe territoria meestal gedurende het voorjaar gevestigd worden op randgebieden van de arena. Het centrum is weliswaar bij nieuwkomers het meest in trek, maar zij krijgen daar geen kans, doordat ze snel verjaagd worden door de reeds gevestigde dieren. Dit bleek toen gedurende een voorjaar hanen gevangen werden om ze te merken, waardoor hun territoria gedurende een ochtend of dag niet verdedigd werden. Als het centraal gebied betrof, werd dit snel door buurhanen of indringers in

beslag genomen. Onverdedigde grond op randgebieden van de arena werd niet in zo'n korte tijd bezet.

Bij terugkeer van de gevangen eigenaars van centraal gebied braken meestal hevige gevechten uit met de nieuwkomers, waarbij de oorspronkelijke eigenaar meermalen zijn territorium geheel of gedeeltelijk verloor. Centraal gebied is dus een fel omstreden bezit. Wil de eigenaar dit behouden, dan moet hij altijd te juister tijd aanwezig zijn om het te verdedigen. Als hij hierin faalt, kan hij zijn gebied verliezen. In verschillende gevallen verloren hanen, die kennelijk niet fit waren, hun territorium aan concurrenten. Het lijkt er dus op, dat slechts dieren in goede conditie een centrale positie kunnen handhaven.

Voordat een haan het centrum bereikt, kunnen jaren voorbijgaan. De centrale hanen zijn dan ook gemiddeld ouder dan randhanen. Op arena's vallen de meeste copulaties dus toe aan oude, maar gezonde hanen, die bewezen hebben goed aan de heersende omstandigheden te zijn aangepast. Een goede keus van de hennen dus!

Alleen tijdens een korte periode in het voorjaar zijn de hennen paringsbereid. Gedurende de rest van het jaar bevinden hanen en hennen zich vrij vaak bij elkaar. Als dan een haan tot baltsen overgaat, verwijdert de hen zich en stopt de haan meestal. De hen bepaalt uiteindelijk het tijdstip waarop de copulatie zal plaatsvinden.

Interessant is ook dat als een haan op een plaats voor een hen baltst en eventueel met haar copuleert, hij hiervan een voorkeursplaats maakt. Hij gaat zich hier agressiever gedragen. Doet een indringer zo'n ervaring op, dan kan dit leiden tot gevechten met de eigenaar van het gebied en blijkt niet zelden dat dan de indringer plotseling in staat is om de eigenaar te verdringen.

Meermalen viel het op, dat een territoriale haan de aanwezigheid van een indringer tolereerde tot deze ging baltsen voor een hen, waarop hij onmiddellijk verjaagd werd. Hierdoor wordt voorkomen, dat een andere haan op het territorium baltservaring opdoet, waardoor hij wellicht later moeilijk meer te verjagen zou zijn.

Gedurende het voorjaar slagen de gevestigde hanen er niet altijd in om te voorkomen

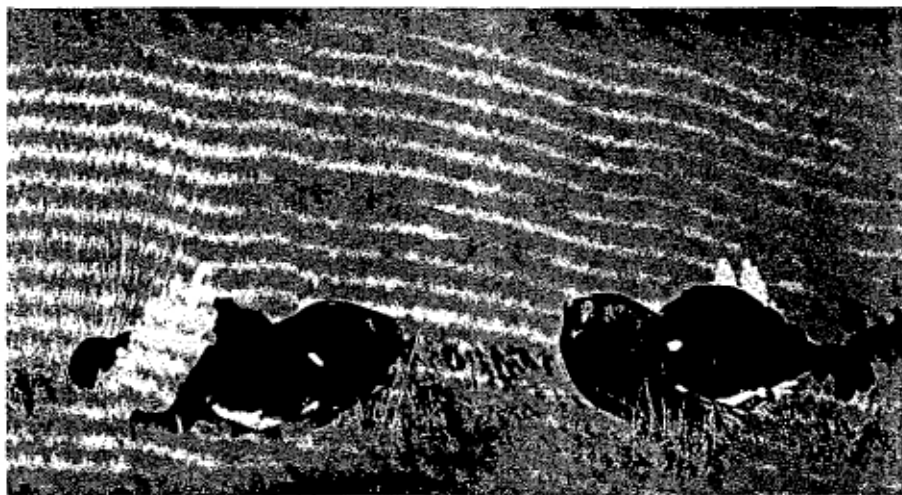

Foto: A. Berends

dat indringers baltservaring met hennen opdoen. Op de minst verdedigde gebieden kunnen zich zo nieuwe hanen vestigen. Soms ontwikkelt zich bij een nieuwkomer een plaatsband zonder dat hij er echter in slaagt de oorspronkelijke eigenaar te weerstaan (zie de figuur).

Sommige adulte territoriale hanen geven hun territorium op na het voorjaar, waarschijnlijk omdat ze weinig henervaringen opdeden. De band van een haan met zijn territorium schijnt te verslappen als hij weinig of geen bezoek van hennen ontvangt. Als hennen in een bepaald gebied voorkomen, heeft dit bijna onvermijdelijk tot gevolg dat er zich ook hanen vestigen. Hennen vertonen evenals hanen plaatsvoorkeuren. Zij hebben de neiging om met hanen binnen hun normale woongebied te copuleren, waardoor ook een solitair baltsende haan veel succes bij de hennen kan boeken als zich veel hiervan in de nabijheid van zijn territorium ophouden.

Zoals hiervoor gebleken is, spelen zich binnen de korhoenpopulatie ingewikkelde processen af die vorm geven aan het territoriale systeem van de hanen en die uiteindelijk leiden tot een bepaalde partnerkeuze door de hen. Het hele mechanisme is nog slechts gedeeltelijk te begrijpen, maar enkele hoofdlijnen zijn duidelijk geworden.

NOG EENS HET JACHTFORUM

B. Schöffner

Het forum vóór en tegen de jacht heeft wat losgemaakt; wat trouwens ook de bedoeling was en wat was te verwachten.

Niet alleen leden van de "Vrienden", maar ook één der forumleden — dr. Perdeck — heeft gereageerd op ons verslag. Dr. Perdeck is het namelijk helemaal niet eens met de manier waarop wij zijn reacties tijdens het forum hebben weergegeven. Ons excuus daarvoor. Doch na de opgenomen geluidsband teruggeluisterd te hebben kwamen (en komen) we er (nog) niet anders uit, dan: zie de vorige Schouw.

Omdat het echter Perdeck's bedoeling was veel scherper stelling te nemen, geven we hier in het kort nog even zijn mening weer.

1. Afschot van (en dus jacht op) herten, reeën, wilde zwijnen e.d. zijn inderdaad als beheersmaatregelen noodzakelijk en te verdedigen.
2. Alle andere jacht, op waterwild, op snippen, op hazen, op klein roofwild e.d., zijn als beheersmaatregel overbodig en dus alleen voor 't genoegen van de jager. Dus af te keuren.....

Uiteraard komen er dan weer andere factoren in 't geding als "rijkelui's sport", welke beroepsman doet het zo intensief als de sportjager? etc. Daar is al genoeg over gezegd. Het is niet gebruikelijk dat een verslaggever zijn persoonlijke mening in een verslag geeft. Wat ondergetekende dan ook niet heeft gedaan. Maar misschien mag het nu dan eens een keer: de jacht was in oude tijden een noodzaak, is nu een "genoegen" geworden, om in sommige gevallen niet te spreken van een statuskwestie! Voor 't gedode dier is het hetzelfde of het uit noodzaak, uit genoegen of voor statusdoeleinden wordt gedood. Voor de mens echter, die het vonnis uitvoert, is 't dunkt me wel een groot verschil of hij doodt uit noodzaak of uit genoegen; zuiver ethisch gesproken. Voor een slager, die zou zeggen: "ha, nu ga ik eens lekker een koe of een

varken kelen", zouden we toch ook een niet zo heel erg vriendelijk woord gebruiken. Toch is ook een slager een nuttig en meestal een achtenswaardig mens..... Aan de andere kant kan ook het doden met grote stijl gebeuren, als je de verhalen hoort hoe de heer Kröller jaagde. Nooit in drijfjacht, doch doelbewust op een bepaald hert. Als het geschoten was, wachtte hij een twintig minuten vóór men het ging ophalen: het dier moet alleen en in rust kunnen sterven. En steevast was zijn gezegde, als het dier gevonden was: "zo zou ik ook willen sterven, zo uit het leven, een blad-schot, geen ziekbed".....

DE STORM VAN 13 NOVEMBER 1972

A. Langenbach ing.

Reeds om een uur of vijf was onze slaap wat onrustig door het gebulder van de storm, maar een uur later werden we opeens klaar wakker door het alarmerende gerinkel van glas. Gelukkig was niet een van de grote ramen in diggelen gegaan, maar een garageruit.

Zelden zat het gezin zo vroeg en zo klaar wakker aan het ontbijt en hoewel er ongerustheid groeide over de schade, die de storm zou kunnen hebben veroorzaakt, lieten we toch de oudste dochter in het donker vertrekken voor het halen van de eerste bus; later zouden we horen dat ze een uur had moeten wachten en een reis met hindernissen had gehad.

Toen ik wegreed zag ik het ook nog niet zo somber in, maar tegenover het huis van boswachter Wensink moest ik wachten op het ruimen van bomen door gemeente-arbeiders en toen ik de ravage zag in de bosstroken langs de nieuwe weg, rees bij mij het vermoeden dat het niet mee zou vallen.

Nog maar kort tevoren had ik na de geslaagde operatie bij Jan Aaltensland, waar we een grove dennenscherm boven een veelbelovende fijnsparonderplanting hadden gekapt, een discussie gehad met de bosarbeiders, die dit werk hadden opgeknapt. Hun verstandige opmerking dat we gelukkig nog geen last hadden gehad van novemberstormen (een milde vorm van kritiek), had ik weggewuifd met de filosofie dat een mens ook eens moet durven gokken. Nog voor ik het Hoenderlose hek binnenreed, groeide de vrees dat ik dit gokje met de natuur had verloren.....

De Houtkampweg was bijna onbegaanbaar voor een auto, want in geen jaren had een storm de dode takken verwijderd en de tijd dat enkele mannen konden worden ingezet om de bomen te ontdoen van afgestorven hout, ligt ver achter ons. Nu had de natuur gezorgd voor een grote schoonmaakbeurt.

De bosarbeiders (alle lof) waren present toen de laatste bomen nog krakend vielen; sommigen hadden bij het komen naar het werk hun fiets of brommer over versperrende stammen moeten tillen.

Het was even weifelen of het verantwoord was om met de opruimingswerkzaamheden te beginnen, maar al spoedig waren allen op pad. Zonder opdracht wist ieder wat het eerst moest worden gedaan: de wegen vrij maken, zodat de bezoekers konden komen en het bedrijfsverkeer niet zou worden belemmerd.

De ploegjes kregen contact met elkaar, bespraken welke richting ieder zou gaan en ik

had er werk mee om nog ietwat coördinerend op te treden.

Nog pratend met voorman Bertus Bloem dacht ik aan die éne den, die we zo doelbewust hadden gespaard bij de aanleg van de heidetuin voor het bezoekerscentrum. Vlug daarheen; de den had echter gelukkig nog wat weerstandsvermogen overgehouden uit de tijd toen de hele omgeving nog stuifzandgebied was. Het mooie gebouw was nog geheel intact.

Triest was de ervaring bij het Kwekerijwegje. Het grootste deel van de prachtige groep oude Oostenrijkse dennen bleek te zijn gesneuveld en daarachter had de storm hard toegeslagen in de grove dennenbossen.

Terug, want er was dringend behoefte aan een paar koppen koffie van mevrouw Denekamp op kantoor. Nog even naar Hoog Baarlo. Een bezoek aan de pas onderplante noordwesthoek van het Hertensbos bij de Klep was voldoende om een indruk te krijgen van de schade. Een groot deel van de negentigjarigen, die bij de lichting waren gespaard, bleek te zijn gestreken.

Op kantoor werden de eerste ervaringen uitgewisseld. Boswachter Van der Jagt had de baan naar Kemperberg reeds ruim en chef faunabeheer Wetzels had zijn mannen ingezet voor het vrijmaken van de afrastering; aarzelend werden reeds schadetaxaties genoemd.

's Middags eerst naar de door invaliditeit uitgeschakelde, maar uiteraard nog geheel meellevende bosbaas Vink. Hij was al in het "rampgebied" Stadsdennen geweest en toen we nog hier en daar een kijkje hadden genomen, taxeerde hij de schade op meer dan 5000 kuub.

Inmiddels ging het herstraten van het slechte weggedeelte bij de Pampel, waar de firma Bruil mee bezig was, gewoon door en zo kon het gebeuren dat ik in de late namiddag met het districtshoofd van de firma op de Koperen Kop een en ander zat te gebruiken. We waren de enige klanten, zodat de zich vervelende dienststers, die om de ronde tafel zaten, in het gesprek over de storm werden betrokken. Opmerking van een der dames: "geef een berichtje door aan de pers, dan hebben we binnenkort ten minste wat te doen". Dat was een goede tip; niet waar, was het niet onze plicht om de honderdduizenden vrienden van de Hoge Veluwe te informeren over de toegebrachte schade? Ja zeker, maar hoe?

's Avonds een telefoontje naar de directeur: zou dit iets zijn om door te geven aan onze public relationsman?

En na die enerverende dag begon een onrustige avond, zodat de warme maaltijd niet de vereiste aandacht kreeg. De essentiële gegevens werden op papier gezet en doorgebeld aan Wim Alings jr., die daardoor zijn plannen voor die avond ook in rook en stormschade zag opgaan. Het lukte niet om reeds in het nieuws van acht uur een bericht te voegen maar AVRO's Televisier pikte de primeur en in het late TV-journaal werd ook enige aandacht besteed aan de stormschade op de Hoge Veluwe.

De volgende morgen bleek pas wat we hadden ontketend. Rieke van Epen van de NCRV had voor de Hier en Nu-rubriek een afspraak voor half elf weten te versieren, reporter Jan Gerritsen van de NOS zou om twaalf uur komen, een journalist zat al te wachten en andere verslaggevers hielden de twee telefoonlijnen warm.

De dag daarop kwam Bert Garthoff, die zijn luisteraars de zondag daarop tracteerde op een voortreffelijk radioverslag van het gebeuren en zo ging dat maar door.

Vele verontruste vrienden van het Park boden hulp aan en "onze" man Wim Alings kanaliseerde de stroom van aanbiedingen voor financiële steun in de succesvolle actie

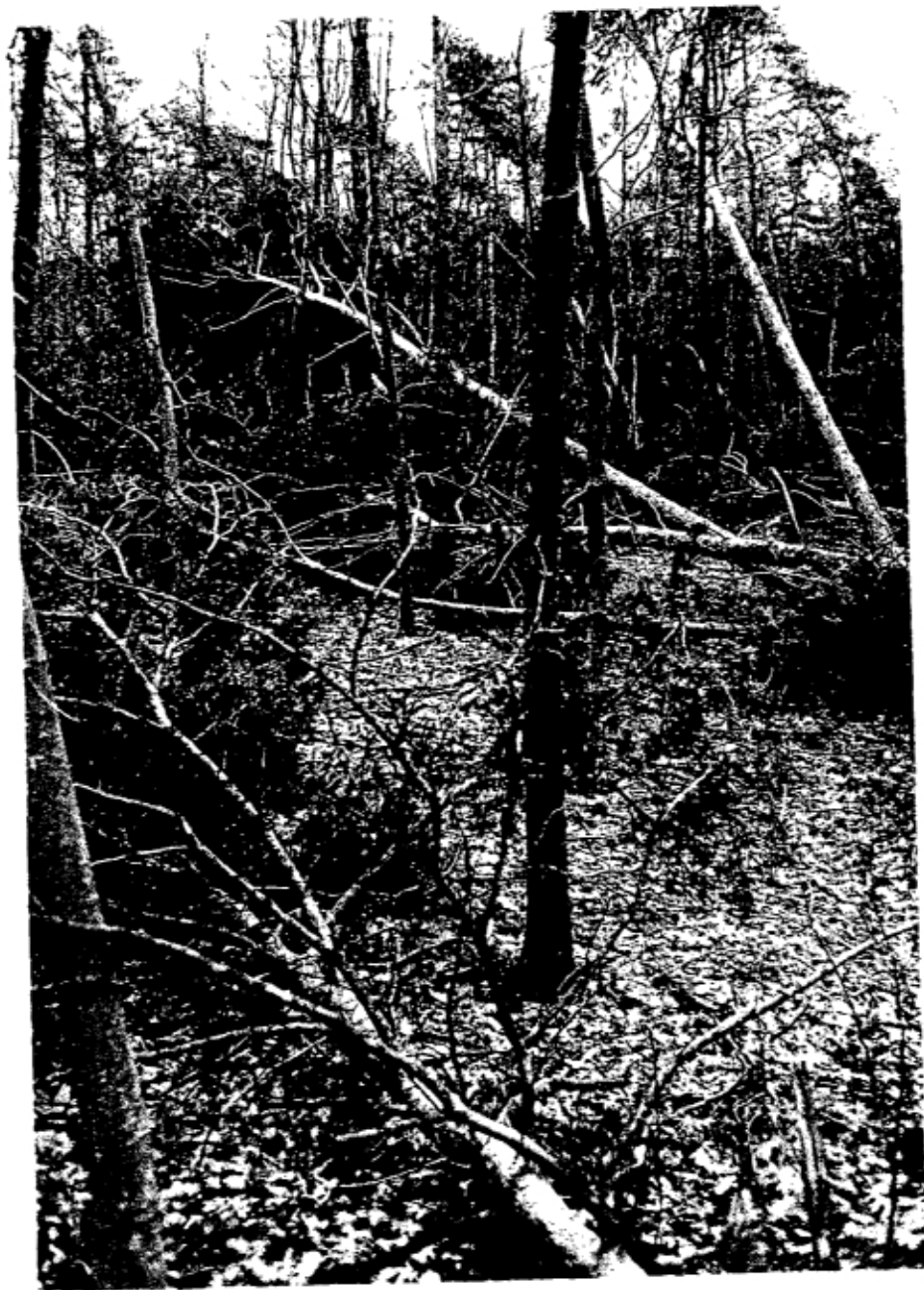

Foto: A.P. Valkenburg

"Zet een boom op".

De Vereniging van Vrienden zette een ploeg vrijwilligers in, die bijzonder nuttige bijstand verleende, eerst met het begaanbaar maken van de wegen en paden, toen met helpen inventariseren van de schade en ten slotte met het moeizame werk van het rechtop zetten en stutten van de jonge sparren in het bos bij Jan Aaltensland, waar ik het in het begin van dit artikel over had en waar de storm inderdaad ruïneus had huisgehouden.

Intussen was het moeizame ruimingswerk goed op gang gekomen. Er werd gewerkt aan het herstel van de afrasteringen en wie van de boswerkers een motorzaag kon vasthouden kreeg er een, zodat we de stormtroep met veertien van die knetterwerktuigen te lijf konden gaan.

Ja, dat ging er heel anders naar toe dan na de noordoosterstorm van 1 maart 1949 toen 3000 m³ werd gestreken. Toen moesten we het opknappen met trekzagen, spanzagen en bijlen, overigens met wel heel wat meer werkkrachten.

Met een drietal houthandelaren werden na moeizame onderhandelingen overeenkomsten gesloten, waarbij belangrijke partijen "op stam" werden verkocht, doch waarbij tevens — wat heel belangrijk is — door de kopers werd afgezien van hun rechten op reeds vóór de storm op stam gekochte partijen.

Nu, exact drie maanden later, hebben we heel wat meer inzicht in wat er in de vroege morgen van de 13e november gebeurde.

Uit de gemiddelde valrichting van de bomen kan worden afgeleid, dat de meeste schade werd aangericht bij een stormwind pal uit het westen. De gemiddelde windsnelheid moet volgens metingen van het KNMI 's morgens omstreeks 75 km per uur hebben bedragen met hoogste snelheden boven de 115 km. Bij deze windstoten van orkaankracht werden de meeste bomen gestreken.

De schade op de Hoge Veluwe, die aanvankelijk op 5000 m³ werd geschat, kan nu worden getaxeerd op rond 8000 m³, doch deze massa werd bereikt met hooguit 25000 bomen, terwijl aanvankelijk het dubbele aantal werd aangenomen.

Van de totale massa werd ruim 5000 m³ dunningsgewijs geveld en bijna 3000 m³ vlaktegewise. De totale oppervlakte, die kaal werd of althans zo sterk uitgedund dat herbebossing noodzakelijk is, bedraagt ruim 42 ha.

Verreweg de grootste schade werd aangericht in de oude grove dennenbossen. Tot nu toe werd slechts 260 m³ douglas, fijnspar en lariks geregistreerd en 25 m³ loofhout, in hoofdzaak berk.

De zwaarste boom, die werd gemeten, was niettemin een douglas in de Oude kweek met een inhoud van 2,7 m³. De zwaarste grove dennen lagen in het Hertebos, gemiddelde inhoud van de bomen 0,9 m³ en dus vele stammen van rond de twee kuub.

Voor het gehele land wordt thans de schade voorzichtig geschat op 750.000 m³, waarvan de helft in Drente. In Utrecht en de zuidelijke provincies was de schade minimaal.

Na deze vrij spectaculaire cijfers is enige relativering gewenst.

Gerekend over de hele bosoppervlakte van de Hoge Veluwe (uitgezonderd de vliegendebieden) bedraagt de schade ruim 5 m³ per ha. Wel, een normale jaarkap beloopt 6000 m³ of 4 m³ per ha en de jaarlijkse bijgroei der bossen schat ik op omstreeks 4,5 m³ per ha. Een jaarlijkse verjongingsoppervlakte van 20 ha is normaal, zodat de storm ons wat dat betreft de wind voor 2 jaar uit de zeilen nam.

Uit deze cijfers blijkt, dat bij een voorzichtig kapbeleid het houtverlies binnen enkele jaren kan worden ingehaald.

Wat de heling der geslagen wonden betreft, valt te voorspellen dat op vele plaatsen de bezoekers van 't zomer nog nauwelijks littekens zullen ontdekken.

Op Hoog Baarlo en in de Stadsdennen zal het nog wel een tijdje rommelig blijven, maar in laatstgenoemd gebied krijgt boswachter Van der Jagt nu de kans om in versneld tempo het lopende plan voor de ontwikkeling van het landschap door te voeren. De financiële schade is ongetwijfeld aanzienlijk, maar de steun die het Park tot dusverre ontving, doet het beste hopen.

En bij dit alles kunnen we rekenen op het enorme herstellingsvermogen van de natuur, die ons uit handen zal nemen alles waartoe wij niet in staat zijn.

Onderstaand is opgenomen het concept-jaarverslag van de secretaris over 1972, zoals dit de komende ledenvergadering zal worden ingediend.

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIS OVER 1972

Bestuur.

Op de vorige algemene ledenvergadering trad de secretaris, de heer C.W. van Calcar, af; gedurende meer dan twaalf jaren heeft hij vol enthousiasme de vele werkzaamheden aan het secretariaat verbonden, op zich genomen. In zijn plaats werd tot secretaris benoemd de heer H.C. Haitink uit Oosterbeek.

Het aftredende lid van het bestuur, de heer R.P. Pieters, werd bij acclamatie herkozen. Onze administratrice, Mevr. M. Klaasen-Verhaar, moest om gezondheidsredenen haar taak neerleggen, die zij zo veel jaren belangeloos voor onze Vereniging heeft gedaan. Om de steeds toenemende werkzaamheden van zowel penningmeester als secretaris te kunnen opvangen, werd in het bestuur besloten te trachten een lid van de vereniging hiervoor aan te trekken. Mevr. I.M.C. Bijleveld-Gelinck uit Arnhem heeft deze taak sinds juli jl. op zich genomen.

Leden.

Het ledenaantal toonde wederom een flinke groei, nl. van 1615 op 1 januari 1972 tot 2003 op 1 januari 1973. De verdeling is als volgt: 1225 hoofdleden, 586 huisgenootleden en 192 jeugdleden. Tot deze sterke groei heeft ongetwijfeld de openstelling van het Bezoekerscentrum de Aanschouw bijgedragen. Bijzonder opmerkelijk is de groei van het aantal jeugdleden met 63 in één jaar tijds.

Vergaderingen.

Het algemeen bestuur kwam dit jaar 6 maal in vergadering bijeen, terwijl in kleiner verband en in commissies veel onderling contact was.

De algemene ledenvergadering op 8 april 1972 werd door ongeveer 50 leden bijgewoond, die na de vergadering een levendige voordracht over Milieubeheer door de heer J.M. Beek aanhoorden. 's Middags werd in groepen gewandeld.

Hoge Veluwe-dagen en andere evenementen.

Dit jaar werd voor het eerst een Winter-Hoge-Veluwe-dag gehouden. Ongeveer 150

leden namen hieraan deel. Na een causerie door de heer Dr. J.L. van Haaften en een kop erwtensoop werd in verschillende groepen gewandeld.

Op 3 en 4 juni hield de heer H.C. Klein een voordracht met demonstraties over amfibieën en reptielen: de talrijke aanwezigen op beide dagen, waaronder veel jeugdigen, hebben volop kunnen genieten. Voor de middag was een fietstocht uitgezet, waaraan een flink aantal leden onder gunstig weer deelnam.

De 50e Hoge Veluwe-dag vond plaats op 10 juni, waarop de heer S.G.A. Doorenbos een boeiende voordracht hield over bomen, verlucht met dia's; 's middags kon de spreker één en ander in het Park zelf toelichten.

Ten slotte werd op 21 oktober de 51e Hoge Veluwe-dag gehouden. In de Waldhoorn woonden ongeveer 200 leden een forum over de jacht in Nederland bij. Als forumleden traden op Dr. A.D. Voûte als voorzitter, Dr. A.C. Perdeck als pleiter tegen de jacht en Dr. J.W. van de Wall als spreker vóór de jacht. Het was een bij uitstek interessante ochtend met een levendige discussie. 's Middags konden de deelnemers óf het Jachtslot óf het Bezoekerscentrum bezoeken óf deelnemen aan een flinke wandeling.

De Schouw.

Ons verenigingstijdschrift verscheen wederom met 4 interessante nummers, waarmee de redactie alle eer behaalde. Het bestuur is hiervoor zeer erkentelijk.

Werkgroep Fotografie.

De leden van de werkgroep leverden veel foto's als illustraties bij de artikelen van de Schouw. Evenals vorig jaar werd op St. Hubertusdag een album met foto's en een aantal vergrotingen aan het bestuur van de Stichting aangeboden.

Bezoekerscentrum De Aanschouw.

De in januari gestarte actie onder onze leden tot steun in de exploitatiekosten van het centrum is een groot succes geworden. Op 17 mei 1972 kon het bezoekerscentrum door de Staatssecretaris van CRM worden geopend. Naar schatting hebben tot 1 november ongeveer 50.000 bezoekers dit centrum bezocht. Aan de balie werd bij toerbeurt door een aantal enthousiaste leden van onze vereniging informatie over het Park verstrekt en tevens natuurpaden en andere uitgaven, ook van de Stichting, verkocht. Een en ander zal het volgend jaar worden voortgezet.

De stormramp.

De storm van 12 op 13 november veroorzaakte grote schade aan het bomenbestand van het Park. Een aantal leden heeft enige zaterdagen met ijver opruimingswerkzaamheden op fietspaden en wandelwegen verricht en een begin gemaakt met het tellen van de gestreken bomen in de diverse percelen bos.

Het bestuur plaatste eind van het jaar een oproep voor steun aan het Park in bovengenoemde vorm, alsmede per circulaire een opwekking om deel te nemen aan de door de Stichting gestarte actie "Zet een boom op".

Onze vereniging met haar rond 2000 leden schept ongetwijfeld mogelijkheden om een actief aandeel te leveren aan het streven naar een betere natuurbescherming. Gelukkig is in ons land een zekere kentering ten gunste van bewust natuur- en milieubeheer te bespeuren, waarbij onze leden door actieve belangstelling en voorbeeld leiding kunnen geven.

Aan het eind van het jaar ontving elk lid een enquête-formulier, opgesteld door ons bestuurslid de heer J.C.H. Oudemans. Hierin worden een aantal vragen gesteld, uit de beantwoording waarvan het bestuur een beter inzicht hoopt te krijgen in de belangstelling van onze leden in het Park.

Ten slotte wil het bestuur hartelijk dank zeggen aan alle stille medewerkers bij de organisatie van bijeenkomsten en excursies.

MEDEDELING VAN DE PENNINGMEESTER

De rekening van baten en lasten 1972 vertoont een heel wat gunstiger beeld dan die over 1971. Dank zij ons sterk gestegen ledental en het nalaten van activiteiten, die veel geld zouden hebben gekost, hebben wij een overschot van bijna f 2.300,—. Deze versterking van ons kapitaaltje, dat in 1971 een nogal zware aderlating heeft ondergaan, is, mede omdat 1973 een jubileumjaar is, bijzonder welkom.

Vooruitlopend op de gebruikelijke gedetailleerde verslaggeving in de algemene ledenvergadering — alwaar ook het accountantsrapport ter tafel zal zijn — volgen hieronder, ten einde onze leden reeds thans in staat te stellen zich een beeld te vormen van de financiële toestand, in verkorte vorm de balans per ultimo 1972 en de rekening van baten en lasten over 1972.

VERKORTE BALANS PER 31 DECEMBER 1972

Postrekening	f 7.311,97	Vermogen	f 9.193,50
Bank Mees & Hope N.V.	23.422,91	Vooruit ontvangen contributies	
Te vorderen bankrente	746,47	1973 en latere jaren	5.311,50
Te vorderen contributie 1972	27,50	Fonds "natuurpaden" en andere publicaties	3.080,74
		Verschuldigd aan "Nationale Park" voor "Aanschouw" en Fotoboek	13.923,11
	f 31.508,85		f 31.508,85

VERKORTE REKENING VAN BATEN EN LASTEN 1972

"De Schouw"	f 6.591,42	Contributies 1972	f 11.711,25
Manifestaties (uitgaven)	2.361,20	Idem eerdere jaren	454,50
Kantoor- en andere kosten	3.383,42	Subsidie Gemeente Ede	500,00
"De Pampel"	1.233,47	Manifestaties (ontvangsten)	1.471,20
Batig saldo	2.275,55	Andere baten	1.708,11
	f 15.845,06		f 15.845,06

SPROOKJE

Nu we alle feiten van het 25-jarig leven van onze Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe hebben gelezen en alle heel bijzondere en goede lezingen nog eens op een rijtje hebben gezet, lopen we met meer vertrouwen en vertrouwd zijn over de Veluwe.

Er zullen ook in de toekomst nog vele lezingen over flora, fauna, biologie, geologie enz. volgen.

Maar....*zijn* we wel zo vertrouwd op de Veluwe?

U weet toch dat zomersavonds, als de nevels over de vochtige heidevennen trekken, de "Witte Wijven" gaan dansen? Deze verschijning is zo verlokkelijk dat menig jonge man naderbij wil komen, maar ze nooit bereiken kan, en per slot verdrinkt in het moeras.

En zouden er geen kabouterijtjes wonen in de holletjes van de boomwortels? Luistert U naar het volgende verhaal:

HET MYSTERIE VAN DE VELUWE

Een koning van Friesland had twee dochters. De oudste, Loka, was een humeurig en hooghartig meisje, in tegenstelling tot Felua, de jongste, die altijd opgewekt was, en vriendelijk optrad tegen iedereen, dieren en planten, kabouters en elfen niet uitgezonderd.

Toen de moeder van de meisjes was overleden, trouwde de koning opnieuw. De stiefmoeder was een ijdele, hardvochtige vrouw. Ze kon het beter vinden met Loka dan met Felua.

Op een dag kwam de opperjagermeester in Felua's kamer. Hij vroeg haar of ze wilde meegaan. Hij bracht haar naar het plein voor het kasteel, waar zijn paard stond te wachten. Hij zette haar voor zich op het paard en gaf het dier de sporen.

Ze reden naar het zuiden, waar woest en bijster land zich uitstreckte van de zee tot aan de rivieren. Midden in het woud hield hij halt.

"Prinses", zei hij, "uw stiefmoeder heeft mij opgedragen u hier te doden. Maar mijn hart zou breken als ik haar bevel uitvoerde. Toch zie ik geen andere mogelijkheid dan u hier achter te laten."

Felua was zo geschrokken, dat ze eerst

niets wist uit te brengen. Maar ze begreep wel, dat de jagermeester weinig keus had. Als haar stiefmoeder te weten zou komen, dat hij haar hier ongedeerd had achtergelaten, zou hem dat zijn leven kosten.

"Ik ben je dankbaar, dat je me laat gaan, jagermeester", zei ze. "Maak je maar geen zorgen. Ik red me wel."

Bedroefd namen ze afscheid.

De hele dag zwierf Felua door bos en heide; tegen de avond zocht ze een plaats om te gaan slapen. Honger en dorst hadden haar uitgeput.

Juist wilde ze op een plekje mos gaan liggen, toen ze haar naam hoorde roepen. Ze keek op. In een holle boom stond een kabouter. Hij wenkte haar en ze volgde hem, een trap van wortels af, tot ze in een grote, ondergrondse ruimte waren aangekomen, waar nog meer kabouters

bij elkaar zaten. Het bleek, dat de aardmannetjes op de hoogte waren van haar omstandigheden. Ze hadden al beraadslaagd wat ze voor haar konden doen.

Met de hulp van reuzen en andere natuurgeesten bouwden de kabouters een kasteel voor Felua. Ze vulden haar kelders met goud, en vonden een prins, zodat ze niet langer alleen was.

En zo leefde de jonge dochter van de koning der Friezen, wier naam nog altijd

aan dit land onder de Zuiderzee is verbonden, lang en gelukkig.

Wie op de Veluwe de weg is kwijtgeraakt, hoeft zich maar naar de grond te bukken en haar hulp in te roepen. Een tinteling in de vingers verraadt, dat een kabouter de verdwalde bij de hand heeft genomen om hem naar een pad te leiden.

Bron: Noord-Veluwse Vertellingen en Geheime-nissen. Meppel - 1954, door J.L. de Boer.

Het Bezoekerscentrum "de Aanschouw" van het Nationale Park de Hoge Veluwe zal van 1 april tot 1 november weer geopend zijn. De openingstijden zijn dagelijks van 10 uur tot 17 uur.

Een aantal leden van de Vereniging van Vrienden heeft zich wederom bereid verklaard om aan de balie de bezoekers informatie te verstrekken en brochures en boeken te verkopen.

De vaste kern van verleden jaar heeft echter nog behoefte aan vrijwilligers(sters), die als reserves kunnen invallen.

Zij, die voor dit afwisselende en interessante werk voelen, of nadere informatie hierover wensen, kunnen zich in verbinding stellen met mevrouw C. Haitink-Bartels, Prins Bernardweg 10 in Oosterbeek; telefoon 08307 - 5455.

OVERPEINZINGEN OVER EEN DODE BOOM

J. van der Schoor

lid werkgroep fotografie

Dit artikeltje van de fotograaf Van der Schoor kwam in de laatste Schouw verminkt over. We geven het nu opnieuw, met de drie foto's erbij, waarnaar hij verwijst.

Het is niet de eerste en het zal ook niet de laatste keer zijn, dat mijn oog, of beter gezegd mijn fotografisch oog, gefascineerd wordt door een dode boom. De ene keer wonderlijk afstekend tegen een met wolken gestoffeerde blauwe lucht of omgevallen, liggend op de grond. (Zie foto 1.)

Hierin vind ik iets van triestheid, het wekte bij mij even de indruk, dat die dode grove den nog stuip-

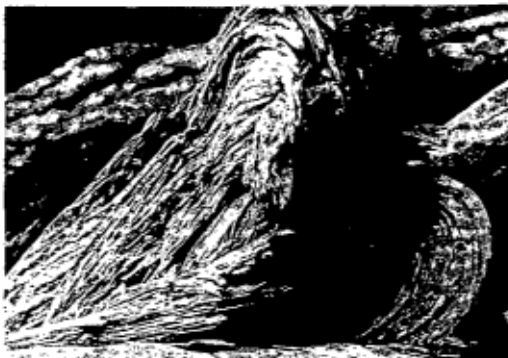
trekkend zijn bleke armen omhoog stak in een laatste wanhoopspoging.

Het is echter allemaal suggestie, want de vele spechtengaten tonen aan, dat het verteringsproces in volle gang is. Kevers, larven, mijten en wormen hebben een massale aanval ondernomen op zijn dikke stam. (Foto 2 een detail van foto 1 geeft U hiervan een indruk.)

Het laat een wonderlijke oppervlaktestructuur zien, die mij aan een door het harde leven gehavende huid van een mens doet denken.

Niet volgens de werkelijkheid? Wat hindert dat nu, bij een onderwerp als dit een weergave van bijna abstracte vormen. (Zie foto 3.)

Deze dode boom liet bij mij de indruk achter, dat ieder levend wezen met duizend draden vast zit aan duizenden andere levende wezens en dat alles vormt één groot, oneindig gecompliceerd geheel.

Misschien zal niet iedereen begrijpen hoe ik door zo'n dode boom zo gefascineerd kon worden.

Misschien zal niet iedereen begrijpen hoe ik door zo'n dode boom zo gefascineerd kon worden.

ZWERFSTENEN

S. Boekhoff

Van de zwerfstenen, die we in Nederland aantreffen, zijn er die vanuit het noorden en andere die vanuit het zuiden naar Nederland gekomen zijn.

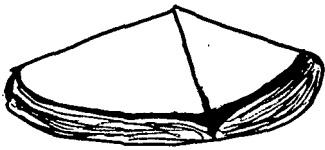
De noordelijke zwerfstenen zijn hier gekomen met de gletschers van de ijstijden, de zuidelijke met de rivieren; ook zijn wel stenen uit andere landen gekomen als ballast van schepen.

De gletschers schoven steenbrokken voor zich uit en naast de gletschers bleven ook brokken liggen. Bij het afsmelten van het ijs bleven brokken en gruis achter.

De rivieren nemen uit hun bedding stenen mee en het water en omringend gruis

slijpen ze soms mooi rond, zodat zuidelijke zwerfstenen vaker afgeronde vormen hebben dan noordelijke.

Ook de wind en stuifzand hebben een slijpende werking. Dat is te zien aan onze windkanters en aan de windlak. De windkanters vindt men op het open veld en ze ontstaan door windkrachten, die voornamelijk uit één, twee of drie richtingen komen. Er worden dan vlakken geslepen, die begrensd zijn door scherpe lijnen.

Dit is een 3-kanter. Deze kwamen vrij veel voor in Nederland; maar door geologen en amateurgeologen werden ze verzameld en onze heidevelden en zandverstuivingen zijn er nu arm aan.

Windlak is nog wel vaak te zien. De steentjes in het zand zijn van boven vaak mooi glad en glanzend geslepen, terwijl de onderkant ruw is en vaak minder fraai van kleur.

Zoals al gezegd: we onderscheiden onze zwerfstenen in noordelijke en zuidelijke zwerfstenen. Hieronder enige voorbeelden.

Noordelijke gesteenten zijn: graniet, dioriet, porfier, gneis. Ze hebben een bont uiterlijk en komen vooral uit Zweden en van de Oostzeelanden.

Zuidelijke gesteenten hebben meest één kleur, zoals zandsteen, witte kwarts, kwartsiet, leisteen, lydiet, jaspis en komen van België, Frankrijk en Duitsland.

Zowel noordelijk als zuidelijk kunnen zijn: bazalt, melafier, diabaas, kalksteen, zandsteen en kwartsiet.

Indeling naar ontstaanswijze.

De stenen, die wij als zwerfstenen vinden, ook op "De Hoge Veluwe", zijn ontstaan a. door afkoeling van de aarde: stollingsgesteenten.

De aardkost werd vast; ook komt nog vloeibaar magma bij vulkanen omhoog en in spleten van het al gevormde gesteente en dit stolt daarna.

Voorbeelden: graniet in de diepte vast geworden,
pegmatiet in gangen gestold,
bazalt bij uitvloeiing gestold.

b. door afzetting, na transport betzij door water, lucht of ijs: de sedimenten.

De grootste groep zijn de mechanische sedimenten, puin en slib door gletschers en rivieren vervoerd. Een voorbeeld: zandsteen.

Organogene sedimenten zijn gevormd door resten van planten of dieren: steenkool en radiolariet.

Chemische sedimenten ontstaan door indampen van oplossingen: steenzout, gips, agaat, bergkristal (kwarts).

c. door verandering van de onder a. en b. genoemde gesteenten onder invloed van hoge temperatuur en druk: metamorfe gesteenten.

Hiervan is kwartsiet een voorbeeld en ook gneis.

Alle 3 soorten (a., b. en c.) zijn op "De Hoge Veluwe" te vinden zij het in beperkte mate.

Het uiterlijk van de stenen.

Wat het bonte uiterlijk betreft van vele noordelijke gesteenten het volgende.

Nemen we als voorbeeld graniet. Een graniet bestaat uit minstens 3 soorten minera-

len, namelijk kwarts, kleur grijs, veldspaat, kleur wit of rose, en glimmer, vaak donker gekleurd, bruin of zwart. Bij het vast worden van de aardkorst zijn deze mineralen meer of minder goed uitgekristalliseerd. Dat hangt van de omstandigheden af.

Maken we een warme aluinoplossing en we laten deze snel afkoelen, dan komen er kleine kristalletjes. Laten we daarentegen langzaam afkoelen dan kunnen de kristallen beter groeien en komen er grote kristallen.

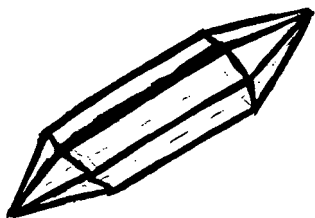
Zo gaat het met de gesteentevorming ook, behalve dat er meer mineralen tegelijk in voorkomen, zodat de kristalgroei van het éne mineraal het andere weer beïnvloedt.

Op "De Hoge Veluwe" zijn grofkorrelige en fijnkorrelige granieten gevonden.

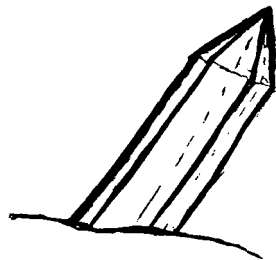
Ik sprak over kristallen. Wat zijn dat eigenlijk?

Kristallen zijn vaste lichaampjes begrensd door platte vlakken met een bepaalde vorm. Ieder mineraal heeft zijn eigen kristalvorm. Soms kan een mineraal 2 kristalvormen aannemen.

De kristalvorm van kwarts is een zeszijdige zuil met een zeszijdige pyramide aan de einden. Zelden komt zo een dubbelpuntig kristal voor, omdat meestal het kristal op een stuk rots vastgroeit en daardoor de éne pyramide vervalft.

Kwartskristal met 2 pyramiden

Kwartskristal met één pyramide (bergkristal)

In graniet zijn deze vormen zo goed als nooit te zien. Er is namelijk ruimte nodig, opdat een kristal volledig kan uitgroeien, en dit ontbrak bij het stollen van graniet. In rotsholten, waarin veel vloeibaar kwarts was, konden de kristallen wel groeien. Soms vindt men deze kristalletjes in de stukken witte kiezel, want op "De Hoge Veluwe" zijn ze meestal klein. Soms ziet men ook alleen wat kristalvlakken in zo een wit stuk kiezel.

Glimmer kristalliseert in vlakke platen en andere mineralen weer anders.

De kleur van mineralen.

De kleur van een gesteente hangt af van de mineralen die het bevat.

De kleur van de mineralen is of alleen te danken aan hun chemische samenstelling, zogenaamde idiochromatisch gekleurde zoals bij voorbeeld malachiet zijn kleur dankt aan het er altijd in aanwezige koper, of de kleur is te danken aan zeer kleine hoeveelheden van een vreemd metaal. Deze mineralen noemen we allochromatisch gekleurd. Slechts een aantal metalen heeft deze kleurende werking, namelijk titanium, vanadium, chroom, mangaan, ijzer, kobalt, nikkel en koper.

Saffier wordt blauw gekleurd door titaan- en ijzeroxyde.

Robijn en smaragd danken hun rode en groene kleur aan chroom.

Bergkristal kan door een weinig mangaan paars gekleurd zijn en heet dan amethyst.

Er is echter ook beweerd dat amethyst zijn paarse kleur heeft gekregen onder invloed van straling. Men is het dus niet altijd eens over het ontstaan van de kleur. In het grind van "De Hoge Veluwe" vinden we gekleurde steentjes, zoals gele kwarts, rose kwarts, jaspis (ijzerkiezel) in rood en een enkele maal bruin, vuurstenen en vele andere.

DE LUSTRUMFOTOWEDSTRIJD

J.C.H. Oudemans

Dat onze Vereniging dit jaar haar 25-jarig jubileum viert, zal aan U, leden, niet ongemerkt voorbijgaan. Eén blik op ons jaarprogramma lijkt me voldoende.

Daarnaast is dit 5e lustrum een gelegenheid bij uitstek om ons voor een wat groter publiek te presenteren. Vandaar ons plan om dit jaar een landelijke fotowedstrijd te organiseren, die de Hoge Veluwe tot onderwerp heeft.

De details van de wedstrijd zullen bij de start ervan, op 5 mei a.s., bekend gemaakt worden. Maar enige gegevens willen wij U vast onthullen.

Om de deelname aantrekkelijk te maken, mikken we op een prijzenpot met een totaal aan prijzen ter waarde van ca. f 5.000,-. Hiervoor hebben wij het bedrijfsleven benaderd. Het ziet ernaar uit, dat we dit ruimschoots gaan halen, dank zij de grote publiciteit die wij, o.a. door de medewerking van de Stichting Amateurfotografie en de ANWB, aan dit project kunnen geven.

De wedstrijdvoorwaarden worden bekendgemaakt in een folder, dat vanaf begin mei via de ANWB- en VVV-kantoren, de fotohandel en natuurlijk de hekken van het park zal worden verspreid. Indien U een diap projector, foto- of filmcamera, fiets, tent, treinabonnement of rondvlucht boven het park wilt winnen, is hier een goede raad: haal Uw camera uit het vet!

Aan de oproep voor vrijwilligers om na de storm van november te helpen opruimen, is goed gehoor gegeven.

Iedere donderdag en zaterdag geniet een groep van onze leden van een dag buiten zijn. Zij verzetten met elkaar heel wat werk.

Nevenstaande foto (van J. van der Schoor) toont hoe er wordt geprobeerd half-omgevallen bomen nog te redden.

Met al die witte banden lijkt het wel het ziekenhuis van het bos.

Foto: J. van der Schoor

JAARBOEK VAN DE VALKENIERS

Ir. W. James

In december van vorig jaar kwam het jaarboek 1971 uit van het Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen". Zoals gewoonlijk staat het vol met interessante artikelen.

Er wordt een vakkundige beschouwing gegeven over epileptieforme aanvallen in verband met voeding en training van onze jachtvogels. De "fits" worden beschreven, vermoedelijke oorzaken besproken, preventie en de therapie behandeld. Coördinatie van gegevens is nodig. Een leidraad wordt gegeven voor het verstrekken hiervan bij inzenden van gestorven roofvogels.

Een boeiend verhaal gaat over het gildewezen. In vele Brabantse dorpen zijn de gilden nog springlevend, ook in Valkenswaard, de woonplaats destijds van onze laatste valkenvangers en beroepsvalkeniers. Hier is het Gilde van Sinte Catharina, daterend van 19 maart 1787. Onder de 27 koningsplaten van dit gilde, die men als men zich koning schoot bij het vogelschieten moest schenken, vindt men twee met valkeniers erop vermeld. In het gildeboek, dat de goedkeuring tot oprichting, de reglementen en gegevens over leden bevat, komen ook valkeniersnamen voor. Verder staat er o.a.: Adriaan Mollen, boeten van kermis 25 cts. 1866.

Dan volgt het ornithologisch jaarverslag over het seizoen 1971-1972. Het leren van gemaakte fouten, de lage vlucht, de hoge vlucht, asylvogels en veldwaarnemingen worden besproken. Het is droevig te lezen, dat men vreest dat we zeer binnenkort de onvergelykelijke slechtvalk noch in het wild noch in handen van een valkenier meer in actie zullen zien.

Een stemmingsbeeld wordt gegeven van een dag vluchtbedrijf met havik en hond in het duinwaterleidinggebied. Vier konijnen werden geslagen.

Enkele grepen worden gedaan uit de geschiedenis van "Adriaan Mollen". In 1952, toen de bond zijn 12½-jarig bestaan herdacht, kregen de leden de tekeningen te zien van de Valkenhut, die op een stille plek in de Hoge Veluwe gebouwd zou worden en kregen zij het recht binnen het raster met hun vogels te jagen. Op Hubertusdag 1952 werd de eerste steen gelegd.

Het jagen met valken en pointers in Schotland wordt in extenso verteld. De teleurstelling van het verliezen van een slechtvalktarsel, de spanning van het dagen lang zoeken en de vreugde van het terugvinden wordt boeiend beschreven.

Het verslag eindigt met een korte beschouwing over "Had ik toch maar.....", spijt over het verliezen van vogels door ondoordachte handelingen.

Het jaarboek is te verkrijgen voor f 5,- bij G.A. van Nie, Pluto 14, Hapert. Giro 1 02 38 00 t.n.v. Amrobank rekening no. 48.38.59.214.

WAAR BLEEF UW ENQUETEFORMULIER?

J.C.H. Oudemans

Het was de bedoeling om in deze Schouw een rapport te publiceren over de uitslag van de enquête. Helaas is de respons tot nu toe teleurstellend geweest: er zijn slechts een 200 formulieren binnengekomen. Dit betekent dat niet meer dan 10 % van de leden heeft meegedaan, of, als we huisgenootleden en jeugdleden niet in rekening brengen, een 15 %. Dit is bepaald veel te weinig om conclusies te kunnen trekken.

Bij het opzetten van de enquête stonden het bestuur twee hoofddoelstellingen voor ogen:

Aan de ene kant wilden wij het potentieel aan deskundigheid en enthousiasme, dat er ongetwijfeld onder de leden is, activeren, opdat onze vereniging zich met nog meer élan aan haar taken ten dienste van het park zou kunnen wijden.

Anderzijds hadden wij aan de enquête een duidelijke functie toegedacht bij de bepaling van het beleid van de vereniging. Wij willen dit beleid zoveel mogelijk afstemmen op wensen en ideeën die er onder de leden leven. Verder dienen wij bij het uitstippen van de te volgen koers te beschikken over de gevraagde gegevens: het aantal jaar kaarten, het parkbezoek, etc.

Voor de eerste doelstelling hebben wij slechts de reactie nodig van diegenen, die meer dan voorheen willen meedoen aan onze activiteiten. De tweede kunnen wij echter slechts realiseren, wanneer wij over voldoende materiaal beschikken om conclusies te kunnen trekken over de vereniging als geheel.

Wellicht heeft de vorm van het formulier de indruk gewekt dat het ons alleen om de eerste groep inzenders ging. Dat willen wij hierbij rechtzetten. Vandaar dat in deze Schouw weer een formulier is bijgevoegd, met een dringend verzoek aan die leden, die nog geen enquête inzonden, dit alsnog te doen.

Sluiting 15 april 1973.

MUSEUM-NIEUWS

Het totaal bezoekersaantal in 1972 was: 387.826 (hiervan kwamen voor de tentoonstelling uit de Sowjet Unie 228.712).

In februari werd geen extra tentoonstelling gehouden, maar er is wel een belangrijke nieuwe aanwinst:

het Lamellen-reliëf in roestvrij staal (1960-68) van Heinz Mack
(302 x 202 x 8 cm).

Het kreeg een ereplaats op het eind van de nieuwe gang naar het museum. Ook van Ger Dekkers werd een serie foto's aangekocht: alle grote Nederlandse musea hebben een keuze uit de werken gedaan van de Dekkers-tentoonstelling, die eind januari sloot.

Van een particuliere collectioneur uit Nederland kregen we bovendien een uiterst grootmoedig, langdurig bruikleen:

een serie van 5 grote schilderijen van Elsworth Kelly (geb. 1923) uit 1966 (maten ca. 175 x 450 cm).

De prachtige Matisse-achtige tekeningen van Kelly werden in het Stedelijk Museum getoond, maar de schilderijen in grote kleurvakken van stralende vaak primaire kleuren, krijgen hun bekendheid pas in 1974 in Nederland op de grote tentoonstelling, die dan in het Stedelijk in Amsterdam gemaakt wordt.

In het Kröller-Müller museum wordt hard gewerkt aan de voorbereidingen voor de grote voorjaars tentoonstelling. Met het Museum of Modern Art te New York kwam een uitwisseling tot stand van een keuze uit de tekeningencollecties. 100 Tekeningen uit Otterlo gingen naar New York (en zullen daarna nog geëxposeerd worden in Chicago, Ottawa en San Francisco) en 100 tekeningen uit New York komen in Otterlo. Opening: 15 april a.s.

Otterlo zond Van Gogh, Redon, symbolisten, cubisten en beeldhouwerstekeningen; New York zond tekeningen en aquarellen van Seurat, Cézanne, Picasso, Kandinsky, Klee, Matisse en vele anderen: een grandioze keuze, die uitsluitend in het Kröller-Müller museum getoond wordt.

In de catalogus, die ook schriftelijk besteld kan worden, worden alle werken afgebeeld.

Het eerste voorjaarsconcert is op 7 april: het Quadro Hotteterre bestaande uit 2 blokfluiten, clavecymbel en basso continuo speelt Barokmuziek uit de 16de tot 18de eeuw. Opgave is nog mogelijk aan de administratie (08382-241).

Meer dan ooit wordt ernaar gestreefd de museumconcerten te wijden aan muziek, die in het Oosten van het land (te) zelden een kans krijgt; dat hoeft niet alleen hedendaagse muziek te zijn — ook de Socrate van Satie uit 1919, die Reinbert de Leeuw en Marianne Kwecksilber in juni in Otterlo zullen uitvoeren, valt hieronder.

Het volledige programma Museum-concerten is als volgt:

7 april — 20.00 uur

Muziek uit de 16de tot 18de eeuw door het quadro Hotteterre:

Kees Boeke, blokfluit; Walter van Hauwe, blokfluit; Bob van Asperen, clavecymbel; Wouter Möller, basso continuo.

5 mei — 20.00 uur

Hedendaagse muziek (o.a. Jean Absil, Françaix, Glazounov) door het Nederlands Saxofoon-kwartet.

Ed Boogaard, Jacques Landa, Leo van Oostrom en Adrie van Velsen.

9 juni — 20.00 uur

Satie-avond (1866-1925) door Reinbert de Leeuw, piano en Marianne Kwecksilber, sopraan. O.a. "Socrate" (1919).

Het museum is op de avonden der concerten uitsluitend via het Otterlose hek te bereiken.

Tot in april wordt in de grote zaal bij de aula een serie Etsen getoond van Henry Moore, die hij in 1970 maakte. De serie "Elephant-Skull" ontstond als reactie op het geschenk dat Moore kreeg van de bekende bioloog Julian Huxley. Huxley bracht uit Afrika de schedel van een olifant mee voor Moore en dit welgekozen cadeau inspireerde de beeldhouwer tot een reeks van 30 grote etsen.

DE VAN GOGH'S BLIJVEN VANZELFSPREKEND IN OTTERLO

Nu bekend werd dat het rijksmuseum Vincent van Gogh in Amsterdam over enkele maanden geopend wordt, ontstaat er grote onrust onder het publiek wat er met de Van Gogh's uit Otterlo zal gebeuren. Deze collectie blijft vanzelfsprekend in zijn geheel in Otterlo.

De Otterlose Van Goghs zijn een ondeelbaar onderdeel van de Kröller-Müller collectie — Mevrouw Kröller heeft immers zeer consequent alle werken, die zij aankocht, in hun historische context gekozen, naast grote meesters zijn er ook de minder spectaculaire tijdgenoten, naast de franse cubisten als Picasso en Braque zijn er ook werken van nederlandse cubisten.

Elk onderdeel van de collectie is een facet van een historisch klimaat, waar niets uit gemist kan worden. Dit is reglementair vastgelegd.

Elke onrust is dus volkomen ongegrond.

ERRATUM

Op blz. 89 van de Schouw 1972 nr. 4 staat bij het "Akkertje" een foto van een man, die rogge maait. Het werktuig, door een leek een zeis genoemd, is echter een zicht. Een zeis wordt met 2 handen vastgehouden en gebruikt voor gras enz. Attente lezer van de Schouw, bedankt voor de opmerking.

Geïnteresseerden, die meer willen weten over de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe of zich als lid willen opgeven, kunnen dit doen bij de secretaris: de heer H. Haitink, Prins Bernhardweg 10, Oosterbeek. Telefoon 08307-5455.

vereniging van 'vrienden van de hoge veluwe'

Uit de Statuten:

Art. 2. De vereniging beoogt het aankweken van een hechte band onder hen, die belang stellen in de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe", gevestigd te 's-Gravenhage, alsmede het bijstaan van het bestuur van die Stichting in het verwezenlijken van de doeleinden, die het krachtens de grondregelen van die Stichting heeft na te streven.

Art. 3. 1. De vereniging tracht haar doel te bereiken door in nauwe samenwerking met het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe"

- a. in brede kring belangstelling te wekken voor "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" door het stimuleren van het bezoek aan dit park;
 - b. het organiseren van één of meer "Hoge-Veluwedagen" per jaar;
 - c. het vormen van werkgroepen uit en in bijzondere gevallen mede buiten haar leden, ter bestudering van bepaalde onderdelen, mogelijkheden en belangen van "Het Nationale Park de Hoge Veluwe";
 - d. het dienen van advies en/of het doen van voorstellen aan het dagelijks bestuur voor-
- noemd;
-

BESTUUR

Jhr. W.H. de Beaufort	- Ere-voorzitter
D.A. Kramer	- voorzitter
H.C. Haitink	- secretaris
	Prins Bernardweg 10, Oosterbeek, telefoon 08307-5455
Mr. Ph.A.J. Mees	- penningmeester
Mr. F.Th. Dijkmeester	- burgemeester van Apeldoorn
Dr. J.L. van Haften	
Mej. J.J.M.H. Oudemans	
Drs. J.C.H. Oudemans	
R.P. Pieters	
Drs. J.A.F. Roelen	- burgemeester van Arnhem
J. Slot	- burgemeester van Ede

Adviserende leden:

Ir. H. van Medenbach de Rooy	- directeur Nationale Park de Hoge Veluwe
Drs. R.W. Oxenaar	- directeur Rijksmuseum Kröller-Müller

De minimum-contributie bedraagt f 7,50 voor gewone leden; voor huisgenoten van leden f 2,50. Voor jeugdleden f 1,00. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig lid worden voor ten minste f 10,00 per jaar. "De Schouw" wordt U gratis toegezonden. Contributies dienen overgemaakt te worden aan de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe, giro 95 19 93 te Arnhem.

